NÅGRA ORD OM OLLONBORRARNE OCH SÄDESKNÄPPARNE SAMT OM DEN SKADA DE FÖRORSAKA

AF

P. v. M.

Redan år 1776, i en berättelse till Vetenskapsakademien, anmärkte D:r Osbeck, kyrkoherde i Hasslöfs pastorat, beläget vid foten af Hallandsås, hvilken stor skada larverna af den vanliga Ollonborren (*Melolontha vulgaris* Fabr.) åstadkommo i södra Halland. År 1833 hade författaren af denna uppsats tillfälle att iakttaga dessa larvers svåra härjningar på ängar och sädesfält å Hallandsås, och under de följande åren utsträcktes förödelsen till de i granskapet belägna socknarne samt till de löfskogsrika nejderna kring Halmstad. Ollonborrens larver härja icke allenast ängar och sädesåkrar, utan angripa och förstöra till en stor del äfven potatis- och rof-fält. Man kan göra sig en föreställning om den oerhörda mängd, i hvilken dessa larver förefinnas, då man hör, att vid egendomen Dommestorp på en rofåker af 5 tunnlands areal, hvilken uppkördes, bortplockades 36 »rundskäppor» af dessa s. k. »fetpölsor», och förf. har på sandiga ängar räknat 200 stycken larver på hvarje qvadratfamn. Under sist förflutna året hafva ollonborrarne gjort skada äfven i trakten af Warberg, så att de tydligen synas allt mera utbreda sig. Till Konungens Befallningshafvande i Hallands län hafva flera ansökningar om undsättning för genom dessa larver liden skada ingått och i de senaste qvartalsrapporterna från kronofogdarne omnämnas ollonborrarnes härjningar i Laholms, Halmstads och Warbergs fögderiers skogstrakter.

Ur sockenstämmoprotokoll, insända 1849 från 8 pastorat till Hallands Hushållningssällskap inhemtas, att den förlust, som

uppstått genom ollonborrarnes härjning å årets gröda, beräknades utgöra 847 t:r råg, 2,299 t:r korn och hafre, 6,734 t:r potatis och 763 lass hö. Då dertill lades förlusten af 1,800 t:r rofvor å egendomen Fröllinge, samt den till 3,000 kronor värderade skadan å potatis, säd och gräs å Dommestorp jämte totala förlusten af höskörden å 150 tunnland äng inom Getinge socken, så ansåg Hushållningssällskapet, att skadan, som ollonborre-larverna under år 1849 anstält i Södra Halland, utan öfverdrift kunde uppskattas till 100,000 kr. (= 140,000 frcs).[1]

Genom en hos Kgl. Maj:t gjord underdånig framställning erhölls ett statsanslag af 450 kr. till premier för uppsamling af ollonborrar, och under år 1851 uppgick måttet af denna uppsamling inom södra delen af Halland till omkring 2,000 kft. (= 250 hektoliter).

Enligt gårdsräkenskaperna på egendomen Skottorp, som med underlydande gårdar är belägen invid och på Hallandsås, hafva uppsamlingarna af ollonborr-larver der fortgått under flera särskilda år. År 1851 uppgick insamlingen till 1,238,5 kft.; år 1859 till 303,25 kft.; år 1863 till 173 kft.; år 1867 till 228,5 kft och år 1879 till 15,75 kft., eller tillsammans under dessa år 1,959 kft. (510 hektoliter) för hvilka utbetalts 1,618 kr. 47 öre. Egaren af Skottorp ansåg sig icke utan skäl såsom »den största insektsamlaren» i Sverige, men har fått träda tillbaka för kommunalstämman i Vestra Karup i Skåne. Under år 1878 hade nämligen ollonborre-larverna härjat den växande grödan i nämda socken, belägen utmed södra sluttningen af Hallandsås. Socknens invånare beslöto då, dels att mot betalning låta barn och fattiga insamla ollonborrar, dels att hvarje jordegare efter hemmantalet samt äfvenledes hvarje matlag skulle å utsatt ställe aflemna från 2 till 9 kubikfot af dessa skadedjur. Till följd häraf uppköptes år 1879 för en summa af 1,105 kr. 23 öre 1,500 kft. och aflemnades 2,224 kft. eller tillsammans 3,724 kft. (970 hektoliter).[2]

Hallands Läns Hushållningssällskap söker fortfarande att förekomma och minska dessa insekters härjningar. Det anslog år 1878 icke mindre än 1,000 kronor till premier för insamling

[1] Se Hallands Läns Hush.-Sällskaps Tidn. 1849, N:o 8 & 16.

[2] Meddeladt af Kommunal-ordföranden E. Gudmunson.

af dem, och enligt meddelande från sekreteraren G. ÅHLSTRÖM insamlades under år 1879 i sydligaste Halland ej mindre än 678 kft. ollonborrar.

Jämför man de ofvan uppgifna beloppen af ollonborrskördarne från år 1851, så synes en minskning i dessa insekters antal hafva småningom inträdt under en följd af år, tills plötsligen året 1879 åter blef ett svårt »Ollonborre-år», som framgår deraf att veterligen under det året insamlades inom ett relatift begränsadt område (norr och söder om Hallandsås) icke mindre än 701 t:r (1,153 hektoliter) ollonborrar.

På Fröllinge egendom har den gula sädesmasken eller larven till sädesknäpparen (*Elater segetis* CLERK. et *obscurus* L.) i flera år gjort betydlig skada och ett år så i grund förstört 15 tunnland rågfält, att detsamma måste besås på nytt. Egaren af egendomen kämpade med kraft och ihärdighet mot dessa underjordiska fiender, hvilkas antal var »legio», hvilket kan förstås deraf att på det årets träde af 36 tnlds areal har han låtit bortplocka 32,583 dylika maskar. Plockningen verkstäldes af 11 till 14 års barn, hvilka erhöllo 10 öre för 100 stycken »gula maskar» och 25 öre för en »kappe» (ungef. 200 kubiktum) »fetpölsor» eller ollonborre-larver. Den minsta mängd som ett barn plockade om dagen var 283 sädesknäppare-larver och en half kappe (= 100 kbtm) »fetpölsor»; det högsta beloppet deremot var 1,200 st. af de förra och 2 kappar (400 kbtm) af de senare. Detta fält var sidländt och fuktigt, och härigenom jäfvas således den af DAHLBOM i hans arbete om de Skandinaviska insekternas nytta och skada framstälda åsigten, att dessa larver ogerna trifvas i fuktig jordmån. — På ett sandigt åkerstycke, icke inbegripet i ofvannämda areal, hvilket äfven år 1878 blifvit plockadt, var antalet af sädesknäpparnes larver icke så betydligt; dock plockades å detsamma af två barn på en dag 2,100 »gula maskar».

Elater-larverna göra fortfarande skada å mullrika åkrar i Halland, vid hvilkas nyodling från gammal *naturlig* äng larver och ägg till dem icke genom skärning och bränning af grästorfven blifvit utrotade. Det enda sättet att befria sig från dessa skadedjur är att, då *artificiel* äng skall i sin tur bearbetas för råg- eller hvetesådd, icke plöja upp densamma, utan skära och bränna grästorfven, ett medel som landtmannen ogerna tillgriper.